

Teksty patrystyczne do rozważenia podczas XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów

Przemawiając do uczestników Synodu Papież Franciszek pięciokrotnie zachęcał do przeczytania tekstów św. Bazylego, które zostały rozdane uczestnikom. Poniżej publikujemy teksty, o których mówił Ojciec Święty w tłumaczeniu o. prof. Bazylego Degórskiego, paulina, patrologa, wykładowcy na papieskich uczelniach w Rzymie.

a. Duch Święty jest protagonistą życia kościelnego: plan zbawienia rodziny ludzkiej wypełnia się dzięki łasce Ducha Świętego.

Niezależnie od tego, czy chcemy rozważać czasy starożytne – błogosławieństwa patriarchów, pomoc udzieloną przez Prawo, figury, proroctwa, czyny waleczne na wojnach, cuda dokonane przez sprawiedliwych – czy też rzeczy zaplanowane z myślą o przyjściu Pana w ciełe, (wszystkie zostały urzeczywistnione) przez Ducha. Najpierw był z ciałem samego Pana, stał się jego nieodłącznym namaszczeniem, jak napisano: „Ten, na którego widzieliście Ducha zstępującego i przebywającego, ten jest Syn mój umiłowany”; oraz „Jezus z Nazaretu, którego Bóg namaścił Duchem Świętym”. Następnie, każde działanie Chrystusa było wykonywane pod działaniem Ducha Świętego. Był obecny, gdy Chrystus był poddawany pokusom diabła [...], gdy czynił cuda [...]. Po zmartwychwstaniu już nigdy Go nie opuścił. Chcąc odnowić człowieka i przywrócić mu łaskę, którą otrzymał przez tchnienie Boga i którą utracił, tchnąc na twarze uczniów, co mówi? „Weźmijcie Ducha Świętego. Którym odpuszcicie grzechy, będą im odpuszczone, a którym nie odpuszcicie, nie będą im odpuszczone”. Czyż ustrój Kościoła nie został wyraźnie i niezaprzeczalnie ustanowiony przez Ducha Świętego? Dał On bowiem Kościołowi – mówi – „najpierw apostołów, potem proroków, po trzecie doktorów; potem cuda, a potem znowu charyzmaty uzdrawiania, pomocy, zarządzania i rodzaje języków”. Kolejność ta jest zgodna z dystrybucją darów Ducha. (Baz., Spir. 16, 39, 4-32) a. Duch Święty wyzwała głęboki i zróżnicowany dynamizm we wspólnocie kościelnej: ‘zgiełk’ Pięćdziesiątnicy, ale także przyjście Ducha Świętego ma miejsce o trzeciej godzinie, jak dowiadujemy się z Dziejów Apostolskich, kiedy, ponieważ faryzeusze sztydzili z uczniów (którzy wypowiadali się) w wielopostaciowej energii języków (ἐν τῇ ποικίλῃ τῶν γλωσσῶν ἐνεργείᾳ), Piotr mówi, że nie upili się ci, którzy mówią te rzeczy: była to bowiem trzecia godzina. (Baz. [?], ascet. 13: PG 31, 877, 24)

b. Duch Święty jest harmonijnym kompozytorem historii zbawienia: harmonia nie oznacza syntezy, ale więź komunii między różnymi częściami.

Ale Bóg, zanim jakakolwiek z rzeczy, które teraz widzimy, istniała, mając na celu powołanie do istnienia tego, czego jeszcze nie było, w tym samym czasie wymyślił, czym powinien być świat i wraz z jego formą stworzył harmonizując materię. Niebiosom przypisał naturę właściwą niebu; formie ziemi nadał właściwą i należną jej istotę. Następnie ukształtował ogień, wodę i powietrze tak, jak chciał, i powołał je do istnienia, tak jak wymagała tego przyczyna istnienia każdego z tych elementów. Nierozzerwalną więzią zgody związał cały świat, złożony z różnych części, w jedną

komunię i harmonię, tak że nawet elementy umieszczone w największej odległości od siebie wydawały się zjednoczone przez pokrewieństwo. (Baz., hex. 2,49-61)

– *Kościół: jedna harmonia w wielu głosach spowodowana przez Ducha Świętego*

„Głos narodów wśród gór, podobny (do głosu) wielu narodów, głos królów i zgromadzonych narodów” (Iz 13,4). Prawdopodobnie głosem narodów licznych na górach jest Kościół. Dlatego został wybrany jako płaska góra, aby mieć wolną przestrzeń dla zgromadzenia tłumu tych, którzy wznoszą się na wyżyny poznania Boga. Dlatego widzi na płaskiej górze tłum tych, którzy zostali zgromadzeni z wielu miejsc i mówią jednym głosem wiary. I mówi Duch Święty przez Proroka: Głos wielu narodów na górach (na których wzniesiono znak) podobny (do tego) wielu narodów. I wyjątkowy jest ten głos, choć podobny do wielu głosów narodów. Wyjątkowy zatem, zgodnie z harmonią wiary, ale podobny do wielu głosów, ponieważ został rozniesiony w językach ognia przez Ducha Świętego na każdego z Apostołów, którzy mieli siać Εὐαγγέλιον narodom na całym świecie. (Baz. [?], En. in Is. 13, 259: PG 30, 573B)

– *Duch Święty jest źródłem harmonii między Kościołami: Bazyli do swoich braci biskupów Zachodu*

Jak więc uważamy waszą wzajemną harmonię i jedność za nasze dobro, tak też zapraszamy was, abyscie dzielili nasze cierpienia spowodowane podziałami i nie oddzielali się od was, ponieważ jesteśmy daleko od siebie z powodu położenia, ale ponieważ jesteśmy zjednoczeni w komunii według Ducha, abysmy przyjmowali się nawzajem w harmonii jednego ciała. (Baz., ep. 90, 1, 26-32)

c. Duch Święty prowadzi nas za rękę i pociesza

„Zaiste, oczekuj ucisku nad uciskami i nadziei nad nadziejami, jeszcze trochę, jeszcze trochę” (Iz 28,10). W ten sposób Duch Święty wie, jak pocieszać (dosłownie: ψυχαγωγεῖν = prowadzić za rękę, zachęcając, pocieszając) obietnicą przyszłości swoje dzieci, które wychowuje. Po ucisku przychodzi nadzieja: oczekiwana rzeczywistość jest na wyciągnięcie ręki. (Baz., ep. 140, 1, 34-38) 4

– *Pocieszające działanie Ducha Świętego przedstawione w postaci karczmarza, któremu powierzono człowieka, który wpadł w ręce zbójców (por. Łk 10,25-37).*

Boża rosa jest potrzebna, aby nie spłonąć i nie stać się jałowym, a tam, gdzie mamy Oskarżyciela, reprezentowanego przez zbójców, niech będzie również Obrońca, Duch reprezentowany przez gościnnego gospodarza. Pan powierzył „swojego” człowieka, który wpadł w ręce zbójców, Duchowi Świętemu. Zlitował się nad nim, zawiązał jego rany i dał mu dwa królewskie denary, aby otrzymując przez Ducha obraz i pismo Ojca i Syna, mógł sprawić, że dary, które otrzymał, przyniosą owoce i zwróci je pomnożone w dniu ostatecznym. (Iren., haer. III, 17, 3)

– *Tym, który nas strzeże, jest Duch Święty*

Kiedy więc dusza przynosi owoce godne wiecznych spichlerzy (por. Mt 3,12), (Duch) pozostaje blisko i (zachowuje) ją i odstrasza sidła dzika (por. Ps 74:14). (Baz. [?], En. in Is. 1, 20: PG 30, 152C-153A)

– ***Wieloaspektowe parakletyczne (pocieszające, obrończe) działanie Ducha Świętego***
Jeśli Duch Święty spotyka celnika, który ma wiarę, czyni go ewangelistą (por. Mt 9, 9); jeśli spotyka rybaka, udoskonala go w teologa (por. Mt 4, 19); jeśli znajduje skruszonego prześladowcę, przekształca go w apostoła pogan, zwiastuna wiary, naczynie wybrane (por. Dz 9, 15). Dzięki niemu słabi stają się silni, biedni stają się bogaci, niewykształceni prostacy stają się mądrzejsi od mądrych. Paweł był słaby, ale dzięki obecności Ducha jego osobista szata przyniosła uzdrowienie tym, którzy ją przyjęli (por. Dz 19,12). A sam Piotr miał ciało całe dotknięte słabością, ale dzięki łasce Ducha Świętego, który w nim mieszkał, cień, który wychodził z jego ciała, oddalał choroby tych, którzy byli słabi (por. Dz 5,15). Piotr i Jan byli biedni, nie mieli ani srebra, ani złota (por. Dz 3,6), ale ofiarowali zdrowie cenniejsze niż wiele złotych monet. Kulawy człowiek, po otrzymaniu złota od wielu, nadal pozostawał żebrakiem, ale po otrzymaniu dobrodziejstwa od Piotra, przestał żebrać, skakał jak jelonek i chwalił Boga. Jan nie znał mądrości tego świata, ale dzięki mocy Ducha wypowiedział słowa, na które żadna mądrość nie może patrzeć. Duch mieszka w niebie, wypełnił ziemię, jest obecny wszędzie i nigdzie nie jest zamknięty. Mieszka całkowicie w każdym i całkowicie z Bogiem. Wykonuje posługę udzielania swoich darów, ale nie działa w charakterze sługi; zamiast tego rozdziela swoje łaski na mocy własnego autorytetu: w rzeczywistości „rozdziela”, jak mówi Pismo Święte, „swoje dary, przydzielając je każdemu z osobna tak, jak chce” (1 Kor 12,11). Jest posłany zgodnie z planem odkupienia, ale działa całkowicie niezależnie. Módlmy się, aby był obecny w naszych duszach i nie opuszczał nas w żadnych okolicznościach, dzięki łasce naszego Pana Jezusa Chrystusa, któremu niech będzie chwała i moc na wieki wieków. Amen. (Baz., fid. 3)

d. Duch Święty jest tym, który czyni nas Kościołem

„Słuchajcie tego, wszystkie narody, nakłońcie ucha, wszyscy mieszkańcy świata, wy, ludy i możni, bogaci i ubodzy razem” (Ps 49, 2-3). Ten bowiem, który powołując nas z najrozmaitszych miejsc, tworzy jedność, czyni nas Kościołem (ὁ ἐκκλησιάζων) i zwołuje wszystkich przez głoszenie (τῷ κηρύγματι), jest Parakletem, Duchem Prawdy (J 14, 17), który gromadzi wszystkich zbawionych przez proroków i apostołów; po całej bowiem ziemi rozchodzi się ich głoszenie i aż po krańce ziemi ich słowa (Ps 18, 5); dlatego mówi: Słuchajcie tego, wszystkie narody i wszyscy mieszkańcy świata (Ps 48, 2). Dlatego też Kościół składa się z ludzi najróżniejszych stanów, aby nikt nie był pozbawiony korzyści. (Baz., hom. in Ps. 48: PG 29, 433, 9-18)

Tak więc Duch jest naprawdę miejscem świętych. A święty jest z kolei miejscem znanym Duchowi, ponieważ ofiarowuje się by zamieszkać z Bogiem i jest również nazywany Jego świątynią. (Baz., Spir. 26, 62, 22-24)

– ***Niewdzięczność i krnąbrność zasmucają Ducha Świętego, który w nas mieszka***

Ani więc przez fakt, że Duch jest w tobie – jeśli prawdą jest, że jest w tobie całkowicie – ani przez fakt, że poucza nas, zaślepionych w wyborze tego, co jest dla nas pozytywne, i prowadzi nas, nie jesteś pokrzywdzony w swojej uczciwej i świętej opinii o Nim. W rzeczywistości najwyższym stopniem niewdzięczności jest uczynienie

życzliwości dobroczyńcy okazją do niewdzięczności (ἀφορμὴν ἀχαριστίας). „Nie zasmucajcie Ducha Świętego” (Ef 4,30). Posłuchajmy, co mówi Szczepan, ofiarowany jako pierwociny męczenników, gdy wypomina ludowi nieposłuszeństwo i niesubordynację: „Wy – mówi – zawsze sprzeciwiacie się Duchowi Świętemu”. I znowu Izajasz: „Sporokowali Ducha Świętego do gniewu, a On zwrócił się przeciwko nim w nieprzyjaźni”. A w innym fragmencie: „Dom Jakuba oburzył Ducha Pańskiego”. (Baz., Spir. 19, 50, 5-17)

– Puste słowa zasmucają Ducha Świętego

Pytanie 23. Czym jest paplanina? Ogólnie rzecz biorąc, każde słowo, które nie przyczynia się do wypełnienia tego, co mamy czynić w Panu, jest bezużyteczne. Niebezpieczeństwo takiego słowa jest tak wielkie, że bez względu na to, jak dobre jest to, co zostało powiedziane, jeśli nie jest to ukierunkowane na budowanie wiary (por. Ef 4,29), ten, kto je wypowiedział, nie uniknie niebezpieczeństwa przez fakt, że to słowo nie jest dobre, ale zasmuci Ducha Świętego przez fakt, że to, co mówi, nie jest ukierunkowane na budowanie. Apostoł nauczył nas tego wyraźnie, gdy powiedział: „Niech nie wychodzi z ust waszych złe słowo, ale raczej dobre słowo ku zbudowaniu wiary, aby było darem dla tych, którzy słuchają” (Ef 4,29) i dodał: „I nie zasmucajcie Bożego Ducha Świętego, którym zostaliście naznaczeni” (Ef 4.30). Jak wielkim złem jest zasmucanie świętego Ducha Bożego, czy musimy to mówić? [Plotkowanie, obmawianie]. (Baz., reg. brev. 23: PG 31, 1098D-1100A)

„Pamiętaj o tym, prosząc Boga, abyś unikał próżnych rozmów, które nie przynoszą żadnego pożytku, lecz tylko zgubę tym, którzy ich słuchają” (2 Tm 2,14)... „Unikaj też głupich i nieświadomych rozmów, wiedząc, że wywołują kłótnie” (2 Tm 2,23). Nie należy wypowiadać częściej gadaniny, z której nie wynika nic dobrego. Mówienie bowiem lub czynienie dobra samego w sobie, a nie dla zbudowania wiary, zasmuca świętego Ducha Bożego. (Baz., reg. mor. 25, PG 31, 744B)

Ponieważ Pan nie pozostawia bez sądu tych, którzy prowadzą próżne rozmowy, a w jeszcze mocniejszy sposób osądza tego, kto pozostawia w bezczynności talent, Apostoł przekazał nam, że nawet ten, kto wypowiada dobre słowo, ale nie zapewnia budowania wiary, zasmuca Ducha Świętego (por. Ef 4,30), a zatem jesteśmy zobowiązani do wzięcia pod uwagę osądu tego, kto niegodnie je i pije. (Baz., bapt. I, 3: PG 31, 1577BC)

e. Duch Święty utwierdza nas w wierze

„Przez słowo Pana niebiosa zostały utwierdzone, a przez tchnienie Jego ust cała ich potęga” (Ps 32,6) Zrozum więc, że istnieją rzeczy trzy: Pan, który zarządza, Logos, który stwarza, Tchnienie (Duch), który utwierdza. Czym innym byłoby utwierdzenie (ἡ στερέωσις), jeśli nie doskonałością (ἡ τελείωσις) w świętości, ponieważ słowo to oznacza to, co jest stałe, niezmienne, mocno ugruntowane w dobroci? Świętość nie istnieje bez Ducha. (Baz., Spir. 16, 38, 37-42)

[Źródło: <https://www.vaticannews.va/pl/kosciol/news/2023-10/papiez-czytajcie-te-teksty-bazylego-bardzo-pomoga.html>]